

Označavanje mehaničkih veličina

\vec{F} - sila vektorska veličina koju definiše intenzitet, pravac, smer i napadna tačka

F - intenzitet sile

Projekcije sile u pravcima osa Dekartovog koordinatnog sistema

$$F_x = X,$$

$F_y = Y$, Projekcije vektora sile na ose su **skalarne** veličine

$$F_z = Z.$$

Projekcije na ravni u Dekartovom koordinatnom sistemu

$$\overrightarrow{F_{xy}},$$

$\overrightarrow{F_{yz}}$, Projekcije vektora sile na koordinatne ravni su **vektorske** veličine

$$\overrightarrow{F_{zx}}$$

Jedinični vektori Dekartovog pravouglog koordinatnog sistema u pravcu x ose \vec{i} , ose y \vec{j} , u pravcu z ose \vec{k} . Intenzitet jediničnih vektora je jednak 1.

$$\vec{i} \times \vec{j} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{vmatrix} \vec{i} - \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{vmatrix} \vec{j} + \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} \vec{k} = \vec{k}$$

$$\vec{j} \times \vec{i} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{vmatrix} \vec{i} - \begin{vmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{vmatrix} \vec{j} + \begin{vmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{vmatrix} \vec{k} = -\vec{k}$$

$$\vec{i} \times \vec{k} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} \vec{i} - \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} \vec{j} + \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{vmatrix} \vec{k} = -\vec{j}$$

$$\vec{j} \times \vec{k} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} \vec{i} - \begin{vmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} \vec{j} + \begin{vmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{vmatrix} \vec{k} = \vec{i}$$

Sila kao vektor u pravouglom koordinatnom sistemu

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k} = X \vec{i} + Y \vec{j} + Z \vec{k}$$

Rezultantna sila

$$\vec{F} = F_{rx} \vec{i} + F_{ry} \vec{j} + F_{rz} \vec{k} = X_r \vec{i} + Y_r \vec{j} + Z_r \vec{k}$$

Projekcije rezultante

$$F_{rX} = X_r,$$

$$F_{rY} = Y_r,$$

$$F_{rZ} = Z_r.$$

Moment sile \vec{F} za tačku O $\vec{M}_O^{\vec{F}}$ je vektor definisan intenzitetom, pravcem smerom i napadnom tačkom.

Moment sile \vec{F} za tačku O $\vec{M}_O^{\vec{F}}$ kao vektor u pravouglom koordinatnom sistemu

$$\vec{M}_O^{\vec{F}} = M_{Ox}^{\vec{F}} \vec{i} + M_{Oy}^{\vec{F}} \vec{j} + M_{Oz}^{\vec{F}} \vec{k}$$

$M_{Ox}^{\vec{F}}$ projekcija momenta sile za tačku O $\vec{M}_O^{\vec{F}}$ na osu x

$M_{Oy}^{\vec{F}}$ projekcija momenta sile za tačku O $\vec{M}_O^{\vec{F}}$ na osu y

$M_{Oz}^{\vec{F}}$ projekcija momenta sile za tačku O $\vec{M}_O^{\vec{F}}$ na osu z

VEKTORSKA ALGEBRA

Tačke A (a_x, a_y, a_z) i B (b_x, b_y, b_z) koordinatni početak O(0, 0, 0)

Vektor $\overline{AB} = (b_x - a_x, b_y - a_y, b_z - a_z)$ koordinata druge tačke manje koordinate prve

Vektor $\overline{OA} = (a_x - 0, a_y - 0, a_z - 0) = \vec{a}$

$$\vec{a} = a_x \vec{i} + a_y \vec{j} + a_z \vec{k}$$

$$\vec{b} = b_x \vec{i} + b_y \vec{j} + b_z \vec{k}$$

Brojni primer:

A(1,0,5); B(3,1,2); C(-1,2,4); D(1,3,0)

$$\overline{AB} = \overline{OB} - \overline{OA} = B - A = (3-1, 1-0, 2-5) = (2, 1, -3)$$

$$\overline{CD} = \overline{OD} - \overline{OC} = D - C = (1+1, 3-2, 0-4) = (2, 1, -4)$$

$$\overline{AB} \neq \overline{CD}$$

Zbir vektora $\vec{a} + \vec{b} = \vec{s} = (a_x + b_x)\vec{i} + (a_y + b_y)\vec{j} + (a_z + b_z)\vec{k} = s_x \vec{i} + s_y \vec{j} + s_z \vec{k}$

Kolinearni vektori $\vec{b} = n\vec{a} \rightarrow b_x = na_x; \quad b_y = na_y; \quad b_z = na_z$

Vektor je apsolutna vrednost vektora pomnožena sa jediničnim vektorom

$$\vec{a} = a \vec{a}_o \quad |\vec{a}| = \sqrt{a_x^2 + a_y^2 + a_z^2} \quad |\vec{a}_o| = 1$$

Brojni primer:

$$\vec{a} = 1\vec{i} + 0\vec{j} + 5\vec{k} \quad i$$

$$\vec{b} = 3\vec{i} + 1\vec{j} + 2\vec{k}$$

Zbir vektora

$$\vec{a} + \vec{b} = \vec{s} = (1 + 3)\vec{i} + (0 + 1)\vec{j} + (5 + 2)\vec{k} = 4\vec{i} + 1\vec{j} + 7\vec{k}$$

Vektor i jedinični vektor

$$|\vec{a}| = \sqrt{a_x^2 + a_y^2 + a_z^2} = \sqrt{1^2 + 0^2 + 5^2} = \sqrt{1 + 0 + 25} = \sqrt{26}$$

$$\vec{a}_0 = \frac{a_x}{|\vec{a}|} \vec{i} + \frac{a_y}{|\vec{a}|} \vec{j} + \frac{a_z}{|\vec{a}|} \vec{k} = \frac{1}{\sqrt{26}} \vec{i} + \frac{0}{\sqrt{26}} \vec{j} + \frac{5}{\sqrt{26}} \vec{k}$$

Uglovi pravca vektora sa koordinatnim osama

$$\cos \alpha = \frac{a_x}{a}; \cos \beta = \frac{a_y}{a}; \cos \gamma = \frac{a_z}{a}$$

$$\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma = \frac{(a_x^2 + a_y^2 + a_z^2)}{a^2} = 1$$

$$\vec{a} = a \vec{a}_0 = a_x \vec{i} + a_y \vec{j} + a_z \vec{k} = a(\vec{i} \cos \alpha + \vec{j} \cos \beta + \vec{k} \cos \gamma)$$

$$\vec{a}_0 = \vec{i} \cos \alpha + \vec{j} \cos \beta + \vec{k} \cos \gamma$$

Uglovi sa koordinatnim osama sa primerom

$$\cos \alpha = \frac{\vec{a} \cdot \vec{i}}{|\vec{a}| \cdot |\vec{i}|} = \frac{1 \cdot 1 + 0 \cdot 0 + 5 \cdot 0}{\sqrt{26} \cdot 1} = \frac{1}{\sqrt{26}}$$

$$\cos \beta = \frac{\vec{a} \cdot \vec{j}}{|\vec{a}| \cdot |\vec{j}|} = \frac{1 \cdot 0 + 0 \cdot 1 + 5 \cdot 0}{\sqrt{26} \cdot 1} = \frac{0}{\sqrt{26}}$$

$$\cos \gamma = \frac{\vec{a} \cdot \vec{k}}{|\vec{a}| \cdot |\vec{k}|} = \frac{1 \cdot 0 + 0 \cdot 0 + 5 \cdot 1}{\sqrt{26} \cdot 1} = \frac{5}{\sqrt{26}}$$

Za vektor $\vec{b} = 3\vec{i} + 1\vec{j} + 2\vec{k}$ uglovi su

$$|\vec{b}| = \sqrt{9 + 1 + 4} = \sqrt{14}$$

$$\cos \alpha_1 = \frac{\vec{b} \cdot \vec{i}}{|\vec{b}| \cdot |\vec{i}|} = \frac{3 \cdot 1 + 1 \cdot 0 + 2 \cdot 0}{\sqrt{14} \cdot 1} = \frac{3}{\sqrt{14}}$$

$$\cos \beta_1 = \frac{\vec{b} \cdot \vec{j}}{|\vec{b}| \cdot |\vec{j}|} = \frac{3 \cdot 0 + 1 \cdot 1 + 2 \cdot 0}{\sqrt{14} \cdot 1} = \frac{1}{\sqrt{14}}$$

$$\cos \gamma_1 = \frac{\vec{b} \cdot \vec{k}}{|\vec{b}| \cdot |\vec{k}|} = \frac{3 \cdot 0 + 1 \cdot 0 + 2 \cdot 1}{\sqrt{14} \cdot 1} = \frac{2}{\sqrt{14}}$$

Kolinearni vektori

$$\vec{d} = 3\vec{b} = 3(3\vec{i} + 1\vec{j} + 2\vec{k}) = 9\vec{i} + 3\vec{j} + 6\vec{k}$$

Skalarni proizvod

$$(\vec{a} \cdot \vec{b}) = a \cdot b \cdot \cos(\vec{a}, \vec{b}) = a_x b_x + a_y b_y + a_z b_z$$

$$(\vec{a} \cdot \vec{a}) = a^2;$$

$$(\vec{i} \cdot \vec{i}) = (\vec{j} \cdot \vec{j}) = (\vec{k} \cdot \vec{k}) = 1; (\vec{i} \cdot \vec{j}) = (\vec{j} \cdot \vec{k}) = (\vec{k} \cdot \vec{i}) = 0$$

$$(\vec{i} \cdot \vec{j}) = (\vec{j} \cdot \vec{k}) = (\vec{k} \cdot \vec{i}) = 0 \quad \text{ose grade uglove od } 90^\circ \text{ otuda } \cos 90^\circ = 0$$

Skalarni proizvod i komutacija

$$(\vec{a} \cdot \vec{b}) = (\vec{b} \cdot \vec{a})$$

Zbir skalarnog proizvoda dva vektora i trećeg vektora

$$(\vec{a} \cdot \vec{b} + \vec{c}) = (\vec{a} \cdot \vec{b}) + (\vec{a} \cdot \vec{c})$$

Vektorski proizvod

$$\vec{a} \times \vec{b} = [\vec{a}\vec{b}] = \vec{c} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ a_x & a_y & a_z \\ b_x & b_y & b_z \end{vmatrix} = c_x \vec{i} - c_y \vec{j} + c_z \vec{k}$$

$$c_x = \begin{vmatrix} a_y & a_z \\ b_y & b_z \end{vmatrix}, \quad c_y = \begin{vmatrix} a_x & a_z \\ b_x & b_z \end{vmatrix}, \quad c_z = \begin{vmatrix} a_x & a_y \\ b_x & b_y \end{vmatrix}$$

Komutacija kod vektorskog proizvoda

$$\vec{a} \times \vec{b} = [\vec{a}\vec{b}] = -\vec{b} \times \vec{a} = -[\vec{b}\vec{a}]$$

Koplanarnost

$$\vec{a} \times \vec{b} = [\vec{a}\vec{b}] = 0$$

$$\vec{c} \cdot \vec{a} \times \vec{b} = (\vec{c} \cdot [\vec{a}\vec{b}]) = 0$$

Brojni primer:

$$\vec{a} = 1\vec{i} + 0\vec{j} + 5\vec{k} \quad \vec{b} = 3\vec{i} + 1\vec{j} + 2\vec{k} \quad \vec{c} = 2\vec{i} + 4\vec{j} + 3\vec{k}$$

$$|\vec{c} \cdot \vec{a} \times \vec{b}| = \begin{vmatrix} c_x & c_y & c_z \\ a_x & a_y & a_z \\ b_x & b_y & b_z \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 2 & 4 & 3 \\ 1 & 0 & 5 \\ 3 & 1 & 2 \end{vmatrix} =$$

$$= 2(0 \cdot 2 - 5 \cdot 1) - 4(1 \cdot 2 - 3 \cdot 5) + 3(1 \cdot 1 - 3 \cdot 0) = -10 + 52 - 6 = 36$$

Vektori nisu u ravni a zapremina prizme koju obrazuju je $V=36$

Zapremina prizme $V = |\vec{a} \cdot \vec{b} \times \vec{c}|$